Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

5 päivänä syyskuuta 2024*

Ennakkoratkaisupyyntö – Yhteinen arvonlisäverojärjestelmä – Direktiivi 2006/112/EY – Vapautukset – 135 artiklan 1 kohdan g alakohta – Erityisten sijoitusrahastojen hallinnointi – Käsite – Eläkerahasto – Rinnastettavuus siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavaan yritykseen (yhteissijoitusyritys) – Osuudenhaltijoilla oleva sijoitusriski – Ulottuvuus – Tarve verrata eläkerahastoon, jota kyseinen jäsenvaltio pitää erityisenä sijoitusrahastona

Yhdistetyissä asioissa C-639/22–C-644/22,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Rechtbank Gelderland (Gelderlandin alioikeus, Alankomaat), on esittänyt 5. ja 6.10.2022 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 12.10.2022, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

X (C-639/22),

Stichting BPL Pensioen (C-643/22) ja

Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL) (C-644/22)

vastaan

Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht (C-639/22, C-643/22 ja C-644/22),

ja

Fiscale Eenheid Achmea BV (C-640/22) ja

Y (C-641/22)

vastaan

Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (C-640/22 ja C-641/22)

ja

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (C-642/22)

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

vastaan

Inspecteur van de Belastingdienst Maastricht (C-642/22),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos sekä tuomarit O. Spineanu-Matei (esittelevä tuomari), J.-C. Bonichot, S. Rodin ja L. S. Rossi,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: hallintovirkamies A. Lamote,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 5.10.2023 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– X, Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten ja Stichting BPL Pensioen, edustajinaan K. R. Carton, E. M. van Kasteren ja J. P. A. Vermeer, belastingadviseurs,

– Fiscale Eenheid Achmea BV ja Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), edustajinaan U. N. C. Boy ja G. J. van Norden, belastingadviseurs,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. K. Bulterman ja A. Hanje sekä J. Langer,

– Tanskan hallitus, asiamiehinään D. Elkan, J. F. Kronborg ja C. A. -S. Maertens,

– Euroopan komissio, asiamiehinään J. Jokubauskaitė ja W. Roels,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.3.2024 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY (EUVL 2006, L 347, s. 1; jäljempänä arvonlisäverodirektiivi) 135 artiklan 1 kohdan g alakohdan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty kuudessa oikeusriidassa, joissa asianosaisina ovat ensiksi asiassa C-639/22 pakollinen ammatillinen eläkerahasto X ja asioissa C-643/22 ja C-644/22 toimialakohtaiset eläkerahastot Stichting BPL Pensioen ja Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL) ja inspecteur van de Belastingdienst Utrecht (Utrechtin verotarkastaja, Alankomaat), toiseksi asioissa C-640/22 ja C-641/22 Fiscale Eenheid Achmea BV, joka on suorittanut palveluja toimialakohtaiselle eläkerahastolle, ja yrityskohtainen eläkerahasto Y ja Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (Amsterdamin verotarkastaja, Alankomaat), ja kolmanneksi asiassa C-642/22 pakollinen ammatillinen eläkerahasto Stichting Pensioenfonds

voor Fysiotherapeuten ja Inspecteur van de Belastingdienst (Maastrichtin verotarkastaja, Alankomaat) ja joissa on kyse arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädetyn vapautuksen soveltamisesta näihin eläkerahastoihin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Arvonlisäverodirektiivi

3 Arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Arvonlisäveroa on suoritettava seuraavista liiketoimista:

– –

c) verovelvollisen tässä ominaisuudessaan jäsenvaltion alueella suorittamasta vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta”.

4 Direktiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on vapautettava verosta seuraavat liiketoimet:

– –

g) jäsenvaltioiden määrittelemien erityisten sijoitusrahastojen [hallinnointi]”.

Yhteissijoitusyrityksistä annettu direktiivi

5 Siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavia yrityksiä (yhteissijoitusyritykset) koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 13.7.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/65/EY (EUVL 2009, L 302, s. 32) (jäljempänä yhteissijoitusyrityksistä annettu direktiivi) 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittaviin yrityksiin, jäljempänä ’yhteissijoitusyritys’, jotka ovat sijoittautuneet jäsenvaltioiden alueelle.

2. Yhteissijoitusyrityksellä tarkoitetaan tässä direktiivissä, jollei 3 artiklasta muuta johdu, yritystä:

a) jonka ainoana tarkoituksena on yleisöltä hankittujen varojen yhteinen sijoittaminen 50 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin siirtokelpoisiin arvopapereihin tai muuhun helposti rahaksi muutettavaan rahoitusomaisuuteen ja joka toimii riskin hajauttamisen periaatteella; ja

b) jonka osuudet on haltijan vaatimuksesta ostettava takaisin tai lunastettava suoraan tai välillisesti tämän yrityksen varoilla. Yhteissijoitusyrityksen toimenpide, jonka tarkoituksena on varmistaa, ettei sen osuuksien pörssiarvo poikkea merkittävästi niiden nettoarvosta, rinnastetaan takaisinostoon tai lunastukseen.

Jäsenvaltiot voivat sallia, että yhteissijoitusyritys koostuu useasta alarahastosta.

– –”

Alankomaiden oikeus

6 Voimassa olevan liikevaihtoveron korvaamisesta arvonlisäverojärjestelmän mukaisella liikevaihtoverolla 28.6.1968 annetun lain (Wet houdende vervanging van de bestaande omzetbelasting door een omzetbelasting volgens het stelsel van heffing over de toegevoegde waarde (Wet op de omzetbelasting)) (Stb. 1968, nro 329), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioissa, 11 §:n 1 momentin i kohdan 3 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Asetuksella säädettävin edellytyksin verosta vapautetaan

– –

i) seuraavat – – palvelujen suoritukset:

– –

3° sijoitusrahastojen ja sijoitusyhtiöiden yhteissijoitustoimintaa varten keräämien varojen hallinnointi”.

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

7 Pääasian kantajat asioissa C-639/22 ja C-641/22–C-644/22 eli X, Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, Stichting BPL Pensioen ja Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL) ovat alankomaalaisia eläkerahastoja, jotka ovat ostaneet varojen hallinnointipalveluja Alankomaiden ulkopuolelle sijoittautuneelta varainhoitajalta. Asiassa C-640/22 pääasian kantaja Fiscale Eenheid Achmea, joka on Alankomaiden oikeuden mukaan perustettu yhtiö, suoritti varojen hallinnointipalveluja toimialakohtaiselle eläkerahastolle.

8 Pääasian kantajat riitauttavat Rechtbank Gelderlandissa (Gelderlandin alioikeus, Alankomaat), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kussakin edellisessä kohdassa mainitussa asiassa, Utrechtin, Amsterdamin ja Maastrichtin verotoimiston verotarkastajien (jäljempänä verohallinto) laskeman hallinnointipalvelujen ostamisesta maksettavan arvonlisäveron määrän. Ne katsovat, että eläkerahasto, joka on ostanut nämä palvelut tai jolle ne on suoritettu, on arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa tarkoitettu ”erityinen sijoitusrahasto”. Näin ollen mainittujen palvelujen hankinta tai suorittaminen on vapautettu verosta voimassa olevan liikevaihtoveron korvaamisesta arvonlisäverojärjestelmän mukaisella liikevaihtoverolla annetun lain, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioissa, 11 §:n 1 momentin i kohdan 3 alakohdan nojalla.

9 Ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että Alankomaiden vanhuuseläkejärjestelmä koostuu kolmesta pylväästä eli lakisääteisestä peruseläkkeestä, työnantajien järjestämistä eläkejärjestelmistä ja vapaaehtoisista yksilöllisistä eläkejärjestelmistä. Toinen pylväs, josta säädetään eläkesäännöistä annetussa laissa (Wet houdende regels betreffende pensioenen, jäljempänä eläkelaki), sisältää yritysten eläkerahastoja ja toimialakohtaisia eläkerahastoja. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan myös pakollisesta ammatillisesta eläkejärjestelmästä annetussa laissa (Wet verplichte beroepspensioenregeling) tarkoitetut pakolliset ammatilliset eläkerahastot kuuluvat tähän toiseen pylvääseen.

10 Pääasioissa kyseessä olevat eläkerahastot ovat asioissa C-639/22 ja C-642/22 pakollisia ammatillisia eläkerahastoja, asioissa C-640/22, C-643/22 ja C-644/22 toimialakohtaisia eläkerahastoja ja asiassa C-641/22 yrityksen eläkerahasto.

11 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää kussakin ennakkoratkaisupyynnössä, että kyseisten eläkerahastojen toteuttama eläkejärjestelmä perustuu ”eläke-etuuksia koskevaan sopimukseen”, jolle on ominaista kiinteiden eläke-etuuksien maksaminen. Tämä on yksi eläkelaissa säädetyistä kolmesta sopimustyypistä. Tämä sopimus eroaa ”eläkemaksusopimuksesta”, jossa määrätään tietyistä eläkemaksuista, jotka myöhemmin muunnetaan kiinteiksi tai muuttuviksi eläke-etuuksiksi, ja ”pääomasopimuksesta”, joka koskee määrättyä pääomaa, joka myöhemmin muunnetaan kiinteiksi tai muuttuviksi eläke-etuuksiksi.

12 Eläkerahastot ovat valtion valvonnan alaisia siltä osin, noudatetaanko strategista katesuhdetta, joka liittyy rahastojen varojen ja eläkesitoumusten nykyarvon väliseen suhteeseen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että eläkerahaston strateginen katesuhde ja omat varat määrittävät eläkerahaston taloudellisen tilanteen sekä suurelta osin vakuutusmaksujen ja niiden mahdollisten alennusten tason sekä ehdollisten lisäsuoritusten myöntämisen eläke-etuuksille (indeksointi) tai niiden ja eläkeoikeuksien mahdollisen vähenemisen.

13 Eläkerahasto vahvistaa suoritettavien vakuutusmaksujen määrän siten, että se kattaa eläkesitoumusten lisäämisen edellyttämän omien varojen lisäyksen, kun otetaan huomioon myös ennusteet sijoitusten tuotosta.

14 Tiettyjen eläkerahastojen eli asioissa C-640/22, C-643/22 ja C-644/22 kyseessä olevien eläkerahastojen osalta kunkin rahaston hallitus vahvistaa rahastolle maksettavien eläkemaksujen määrän yhteistyössä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa. Työnantaja maksaa maksut, ja ne peritään osittain työntekijän palkasta. Asiassa C-641/22 kyseessä olevan eläkerahasto Y:n tapauksessa eläkemaksu määräytyy rahaston kunkin yksittäisen osuudenhaltijan mukaan, mutta sille on kuitenkin asetettu yläraja. Viimeksi mainitussa asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että työnantajat takasivat vuosina 2014–2020 250 miljoonan euron määrän, jota voitiin käyttää maksujen täydentämiseen siinä tapauksessa, että eläkemaksukertymä ei ollut riittävä takaamaan ennakoituja eläkeoikeuksia. Asioissa C-639/22 ja C-642/22 osuudenhaltijat maksavat eläkemaksuja ansiotulojensa tai yrityksensä voittojen perusteella.

15 Kaikissa pääasioissa asiaa C-639/22 lukuun ottamatta eläkeoikeudet ja -etuudet kyseisissä eläkejärjestelmissä lasketaan kunkin työntekijän palkan ja työvuosien lukumäärän perusteella. Tästä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että pääasioissa kyseessä olevissa eläkejärjestelmissä näiden eläkeoikeuksien ja -etuuksien määrä voi muuttua. Tätä määrää voidaan korottaa esimerkiksi kuluttajahintaindeksin kehityksen perusteella. Kunkin

eläkerahaston hallitus päättää korotuksen myöntämisestä. Asiassa C-644/22 kansallinen tuomioistuin täsmentää, että mahdollisen korotuksen myöntäminen rahoitetaan kokonaisuudessaan kyseisen rahaston tekemien sijoitusten tuotolla.

16 Asiassa C-639/22 kyseessä olevasta eläkejärjestelmästä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että vanhuuseläke vahvistetaan niiden vuosineljännesten lukumäärän perusteella, joilta eläkemaksuja on suoritettu. Kyse on viite-eläkkeestä, jonka määrää rahaston hallitus voi korottaa edellisvuoteen verrattuna määrätyn kaavan mukaisesti, jos varat riittävät tähän.

17 Asiassa C-641/22 kyseessä olevassa eläkejärjestelmässä eläkerahaston hallitus päättää vuosittain, myönnetäänkö eläkeoikeuksiin ja -etuuksiin korotus ja missä määrin, jos eläkerahaston varallisuusasema sen sallii. Asiassa C-642/22 kyseessä olevassa eläkejärjestelmässä eläkeoikeuksiin ja -etuuksiin myönnetään vuosittain kahden prosentin korotus. Eläkerahaston taloudellisesta asemasta riippuen sen hallitus voi päättää suuremman korotuksen myöntämisestä. Se rahoitetaan osittain eläkemaksuilla ja osittain sijoitetun pääoman ylijäämällä.

18 Eläkerahasto voi sitä vastoin olla velvollinen alentamaan näiden oikeuksien ja etuuksien määrää, kuten asiassa C-641/22 vuoden 2020 eläkeoikeuksien kertymistason osalta. Tällaisista alennuksista ja korotuksista säädetään eläkelaissa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tältä osin, ettei korotusta voida myöntää, jos strateginen katesuhde on laskenut tietylle tasolle. Asiassa C-644/22 eläkerahasto olisi voinut myöntää korotuksen vasta vuonna 2009. Lisäksi koska tämän eläkerahaston taloudellinen tilanne heikkeni, Nederlandsche Bankissa (Alankomaiden keskuspankki) otti käyttöön tervehdyttämissuunnitelman, jonka mukaan kertyneitä eläkkeitä alennettiin 0,85 prosenttia.

19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko pääasioissa kyseessä olevia eläkerahastoja pidettävä ”erityisinä sijoitusrahastoina”, joihin voidaan soveltaa arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädettyä vapautusta arvonlisäverosta.

20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tässä yhteydessä 7.3.2013 annettuun tuomioon Wheels Common Investment Fund Trustees ym. (C-424/11, EU:C:2013:144), 13.3.2014 annettuun tuomioon ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139) ja 9.12.2015 annettuun tuomioon Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801) viitaten, että eläkerahastoa, joka pääasioissa kyseessä olevien eläkerahastojen tapaan ei ole yhteissijoitusyrityksistä annetussa direktiivissä tarkoitettu yhteissijoitusyritys, voidaan kuitenkin pitää arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa tarkoitettuna ”erityisenä sijoitusrahastona”, jos sillä on tiettyjä ominaispiirteitä.

21 Kyseinen tuomioistuin pohtii erityisesti sitä, miten yhtä näistä ominaispiirteistä eli vaatimusta, jonka mukaan osuudenhaltijoiden on kannettava sijoitusriski, on tulkittava. Se toteaa, että verohallinnon, joka viittaa tältä osin erääseen Hoge Raadin (ylin tuomioistuin, Alankomaat) tuomioon, mukaan pääasioissa kyseessä olevien eläkerahastojen osuudenhaltijoilla oleva rahastojen sijoituksiin liittyvä riski ei ole riittävän merkittävä.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että pääasioissa kyseessä olevat eläkejärjestelmät eivät ole täysin verrattavissa 7.3.2013 annetussa tuomiossa Wheels Common Investment Fund Trustees ym. (C-424/11, EU:C:2013:144) ja 13.3.2014 annetussa tuomiossa ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139) kyseessä oleviin järjestelmiin eivätkä myöskään järjestelmiin, joista on kyse ennakkoratkaisupyynnössä mainitussa Hoge Raadin tuomiossa.

23 Mainitun tuomioistuimen mukaan pääasioissa kyseessä olevien eläkejärjestelmien mukaisten eläkeoikeuksien ja -etuuksien taso lasketaan nimittäin ansiotulojen ja työvuosien tai viite-eläkkeen perusteella.

24 Tästä seuraa yhtäältä, että tilanne eroaa 7.3.2013 annetussa tuomiossa Wheels Common Investment Fund Trustees ym. (C-424/11, EU:C:2013:144) kyseessä olleesta tilanteesta, koska ei voida katsoa, että ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa riidanalaiset eläkeoikeudet ja -etuudet eivät mitenkään riipu eläkerahastojen varojen arvosta ja niiden sijoitusten tuotosta. Vaikka kyseisten eläkeoikeuksien ja -etuuksien taso ei riipukaan suoraan sijoitusten tuotosta, eläkkeen odotettua määrää ei ole taattu. Varojen arvon muuttumisen riski heijastuu strategiseen katesuhteeseen ja määrittää näin ollen yhdessä eräiden muiden laskentaparametrien kanssa, voidaanko korotuksia myöntää ja missä määrin vai onko eläkeoikeuksia ja -etuuksia päinvastoin alennettava. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan sijoitusten tuotto ja varojen arvon muutokset heijastuvat näin ollen eläkeoikeuksien ja -etuuksien tasossa.

25 Toisaalta pääasioissa kyseessä olevat eläkejärjestelmät eroavat myös 13.3.2014 annetussa tuomiossa ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139) tarkoitetusta eläkejärjestelmästä, jossa eläkkeen taso määräytyi kiinteiden vakuutusmaksujen määrän ja niistä kertyneen tuoton perusteella, mikä mainitun tuomioistuimen mukaan vastaa pikemminkin eläkelaissa tarkoitettujen ”eläkemaksusopimusten” perusteella organisoitua eläkejärjestelmää. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että kaikissa mainitussa tuomioistuimessa riidanalaisissa järjestelmissä osuudenhaltijat vastaavat yhdessä alijäämän riskistä tai ylijäämän mahdollisuudesta kertyneiden oikeuksien pienenemisen tai alennuksen soveltamisen kautta tai päinvastoin korotusten myöntämisen tai aikaisemmin tehtyjen alennusten kompensoinnin kautta.

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko se, että osuudenhaltijat kantavat yhdessä sijoitusriskin, esteenä sille, että pääasioissa kyseessä olevan kaltaista eläkerahastoa pidetään erityisenä sijoitusrahastona, ja onko riittävää, että osuudenhaltijoilla on tältä osin jonkinlainen riski, vai onko heidän kannettava tämä riski merkittävällä tasolla.

27 Ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee lisäksi, että asioissa C-640/22 ja C-644/22 pääasioiden kantajat Fiscale Eenheid Achmea ja BPFL väittävät, että verotuksen neutraalisuuden periaate edellyttää vertailua tiettyihin eläkerahastoihin, jotka tekevät eläkemaksusopimuksia ja joita Alankomaiden veroviranomaiset kohtelevat erityisinä sijoitusrahastoina, vaikka ne eivät ole yhteissijoitusyrityksiä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa tältä osin, että Staatssecretaris van Financiënin (valtiovarainministeriön valtiosihteeri, Alankomaat) kirjeen mukaan verohallinto käsittelee tiettyjä eläkerahastoja, jotka tekevät eläkemaksusopimuksia, erityisinä sijoitusrahastoina.

28 Kyseinen tuomioistuin on kuitenkin epävarma tällaisen vertailun tarpeellisuudesta, koska 7.3.2013 annetussa tuomiossa Wheels Common Investment Fund Trustees ym. (C-424/11, EU:C:2013:144) ja 13.3.2014 annetussa tuomiossa ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139) vahvistetut kriteerit, joiden perusteella arvioidaan, toteuttavatko talouden toimijat samat liiketoimet kuin yhteissijoitusyritykset, on kehitetty verotuksen neutraalisuuden periaatteen valossa. Lisäksi se pohtii, onko näiden erityyppisten eläkesopimusten välillä olennainen ero yksittäisen työntekijän kannalta, joka ei aina voi valita eläkesopimuksen tyyppiä.

29 Tässä tilanteessa Rechtbank Gelderland on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset asiassa C-644/22:

1) Onko arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohtaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen eläkerahaston osuudenhaltijoiden voidaan katsoa kantavan sijoitusriskin, ja merkitseekö tämä sitä, että eläkerahasto on kyseisessä säännöksessä tarkoitettu erityinen sijoitusrahasto? Onko tässä yhteydessä merkitystä sillä,

   – onko osuudenhaltijoilla yksilöllinen sijoitusriski, vai riittääkö, että osuudenhaltijat ryhmänä, ja vain he, kantavat sijoitustulosten seuraukset

   – miten suuri kollektiivinen tai yksilöllinen riski on, ja

   – missä määrin eläke-etuuden suuruus riippuu myös muista tekijöistä, kuten eläkkeen karttumisvuosien määrästä, palkan suuruudesta ja tuotto-odotuksesta?

2) Seuraako verotuksen neutraalisuuden periaatteesta, että sovellettaessa arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohtaa rahastoihin, jotka eivät ole yhteissijoitusyrityksiä, on arvioitava paitsi sitä, voidaanko ne rinnastaa yhteissijoitusyrityksiin, myös sitä, ovatko ne keskivertokuluttajan näkökulmasta rinnastettavissa muihin rahastoihin, jotka eivät ole yhteissijoitusyrityksiä mutta joita jäsenvaltio pitää erityisinä sijoitusrahastoina?”

30 Rechtbank Gelderland on asioissa C-639/22, C-642/22 ja C-643/22 päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle samanlaisen ennakkoratkaisukysymyksen kuin asiassa C-644/22 esitetty ensimmäinen kysymys.

31 Sama tuomioistuin täsmentää asiassa C-640/22, että kyseessä olevaan 1.1.2018 alkaen eläkeoikeudet eivät ole kertyneet aktiivisesti siinä eläkerahastossa, jolle kyseinen pääasian kantaja on suorittanut hallinnointipalveluita, sillä kyseinen eläkerahasto on joutunut siirtämään varojaan strategisen katesuhteen huonontumisen vuoksi. Kyseinen tuomioistuin pohtii näin ollen tämän seikan merkitystä tutkittaessa kyseisen toimialakohtaisen eläkerahaston osuudenhaltijoiden riskiä, joka liittyy eläkerahaston sijoituksiin.

32 Tässä tilanteessa Rechtbank Gelderland on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle samat ennakkoratkaisukysymykset kuin asiassa C-644/22, ja se on lisännyt ensimmäiseen kysymykseen neljännen luetelmakohdan, jonka sanamuoto on seuraava:

”– – Onko tässä yhteydessä merkitystä sillä,

– –

– että eläkerahasto oli jo 1.1.2018 alkaen lopettanut aktiivisen varojen kartuttamisen ja oli matalan strategisen katesuhteen vuoksi velvollinen siirtämään koko omaisuutensa vakuutuksenantajalle tai toiselle eläkerahastolle?

– –”

33 Asiassa C-641/22 ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii lopuksi, onko sillä tämän tuomion 14 kohdassa jo mainitulla seikalla, jonka mukaan työnantajat ovat tietyn ajanjakson ajan taanneet eläkeoikeuksien kertymisen, vaikutusta siihen, kantavatko eläkerahaston osuudenhaltijat riskin, joka liittyy eläkerahaston sijoituksiin.

34 Tässä tilanteessa Rechtbank Gelderland on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen, joka on samanlainen kuin asiassa C-644/22 esitetty ensimmäinen kysymys, ja lisätä siihen neljännen luetelmakohdan, joka kuuluu seuraavasti:

”– – Onko tässä yhteydessä merkitystä sillä,

– –

– että työnantaja asetti vuosien 2014 ja 2020 väliseksi ajaksi 250 000 000 euron vakuuden tavoitellun eläkekertymän toteutumisesta?”

35 Asiat C-156/22–C-158/22 yhdistettiin 15.11.2022 tehdyllä unionin tuomioistuimen presidentin päätöksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

36 Ensimmäisellä kysymyksellään, joka on yhteinen kaikille yhdistetyille asioille, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohtaa tulkittava siten, että sellaisen eläkerahaston, joka toteuttaa kollektiivisen eläkejärjestelmän nojalla eläkesopimuksen, jossa määrätään eläkeoikeuksista ja -etuuksista, joiden määrä – vaikka se olisi määritelty kunkin osuudenhaltijan viite-eläkkeen tai ansiotulojen ja työvuosien lukumäärän perusteella – voi tietyin edellytyksin vaihdella tämän eläkerahaston tekemien sijoitusten tulosten seurauksena, osuudenhaltijoiden voidaan katsoa kantavan sijoitusriskin. Kyseinen tuomioistuin tiedustelee myös, onko merkitystä riskin suuruudella, sillä, onko riski yksilöllinen vai kollektiivinen, sillä, kuinka monta vuotta osuudenhaltijan eläkeoikeudet ovat kertyneet, sillä, että eläkeoikeuksien kertyminen on keskeytynyt tiettynä ajankohtana eläkerahaston osalta, tai sillä, että työnantaja on antanut tietylle ajanjaksolle vakuuden odotetusta eläkeoikeuskertymästä.

37 Arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaan jäsenvaltiot vapauttavat arvonlisäverosta jäsenvaltioiden määrittelemien erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin.

38 Tässä yhteydessä on muistutettava, että vaikka unionin lainsäätäjä on antanut jäsenvaltioiden tehtäväksi määritellä käsitteen ”erityiset sijoitusrahastot”, tällaisina rahastoina on pidettävä rahastoja, jotka ovat yhteissijoitusyrityksistä annetussa direktiivissä tarkoitettuja yhteissijoitusyrityksiä (ks. vastaavasti tuomio 13.3.2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

39 Kuten kyseisen direktiivin 1 artiklan 2 kohdasta ilmenee, yhteissijoitusyritykset ovat yrityksiä, joiden ainoana tarkoituksena on yleisöltä hankittujen varojen yhteinen sijoittaminen arvopapereihin ja jotka toimivat riskin hajauttamisen periaatteella ja joiden osuudet on haltijan

vaatimuksesta ostettava takaisin tai lunastettava suoraan tai välillisesti näiden yritysten varoilla (tuomio 9.12.2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Yhteissijoitusyritykset ovat yrityksiä, joihin on koottu useita sijoituksia ja joissa nämä on hajautettu arvopapereihin, joita voidaan hallinnoida tehokkaasti tulosten optimoimiseksi, ja joissa yksittäiset sijoitukset voivat olla melko pieniä. Tällaiset sijoitusrahastot hallinnoivat sijoituksiaan omissa nimissään ja omaan lukuunsa, kun taas jokainen sijoittaja omistaa osuuden rahastosta mutta ei rahaston sijoituksista sellaisenaan (tuomio 13.3.2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan erityisinä sijoitusrahastoina on lisäksi pidettävä rahastoja, jotka eivät ole yhteissijoitusyrityksistä annetussa direktiivissä tarkoitettuja yhteissijoitusyrityksiä mutta joilla on samat ominaispiirteet kuin näillä yrityksillä ja jotka suorittavat siis samoja liiketoimia tai jotka ovat ainakin piirteiltään siinä määrin rinnasteisia yhteissijoitusyrityksiin, että niiden voidaan katsoa kilpailevan mainittujen yritysten kanssa (ks. vastaavasti tuomio 9.12.2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

42 On muistutettava, että unionin tuomioistuin on katsonut, että yksi niistä ominaisuuksista, joiden on täytyttävä, jotta yksiköllä voidaan katsoa olevan yhteissijoitusyritykseen rinnastettavia piirteitä ja se voidaan siten katsoa erityiseksi sijoitusrahastoksi, johon voidaan soveltaa arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädettyä vapautusta arvonlisäverosta, on se, että osuudenhaltijoilla on oikeus voittoon tai ne kantavat rahaston hoitoon liittyvän riskin. Toisin sanoen edellytetään, että osuudenhaltijat kantavat sijoitusriskin (ks. vastaavasti tuomio 7.3.2013, Wheels Common Investment Fund Trustees ym., C-424/11, EU:C:2013:144, 27 kohta; tuomio 13.3.2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, 59 kohta ja tuomio 9.12.2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, 51 ja 52 kohta.

43 Unionin tuomioistuin on täsmentänyt tältä osin, etteivät eläkejärjestelmään kuuluvat henkilöt vastaa sen sijoitusrahaston, johon eläkejärjestelmän varat on yhdistetty, hallinnointiin liittyvistä riskeistä, kun työntekijän saama eläke ei riipu mitenkään järjestelmän varojen arvosta ja järjestelmän hallinnoijien tekemien sijoitusten tuloksista vaan on määritetty etukäteen työnantajan palveluksessa työskentelyn keston ja palkan perusteella, toisin kuin tuotto, jonka yhteissijoitusyrityksen osuuksia ostavat henkilöt voivat toivoa saavansa ja joka perustuu rahaston hallinnoijien sen ajanjakson kuluessa, jona kyseisillä henkilöillä on osuudet omistuksessaan, tekemien sijoitusten tuloksiin (tuomio 7.3.2013, Wheels Common Investment Fund Trustees ym., C-424/11, EU:C:2013:144, 27 kohta).

44 Tästä seuraa, että sen toteamiseksi, että eläkerahaston osuudenhaltija kantaa edellytetyn sijoitusriskin, on välttämätöntä, että tämän osuudenhaltijan saama eläke määräytyy kyseisen rahaston tekemien sijoitusten perusteella ja että eläke riippuu näistä sijoituksista vastaavassa määrin kuin yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijan tuotot riippuvat kyseisen yrityksen tekemistä sijoituksista.

45 Jotta eläkerahastoa voitaisiin pitää erityisenä sijoitusrahastona, johon voidaan soveltaa arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädettyä vapautusta, riskin, joka tämän eläkerahaston osuudenhaltijoille aiheutuu rahaston tekemien sijoitusten seurauksena, on oltava rinnastettavissa riskiin, joka kohdistuu yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijoiden tähän tallettamiin varoihin.

46 Koska tällaisen riskin on heijastuttava eläkeoikeuksien ja -etuuksien tasoon, on sen määrittämiseksi, kohdistuuko eläkerahaston osuudenhaltijoihin yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijoihin riskiin rinnastettavissa oleva riski, osoitettava, että eläkerahaston tekemien sijoitusten tuloksilla on merkittävä vaikutus eläkeoikeuksien ja -etuuksien määrään.

47 Koska tuotto, jota yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijat voivat odottaa, riippuu olennaisesti kyseisen yrityksen sinä aikana, jona osuudenhaltijat omistavat kyseiset osuudet, tekemien sijoitusten tuloksista, jotka vaikuttavat välittömästi kyseisten osuuksien arvoon, arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädetyn vapautuksen soveltaminen edellyttää, että eläkesopimukseen perustuvien eläkeoikeuksien ja -etuuksien määrää ei taata vaan se riippuu pääasiallisesti, joko positiivisesti tai negatiivisesti, eläkerahaston tekemien sijoitusten tuloksista.

48 Jotta voitaisiin osoittaa, että eläkerahaston osuudenhaltijoiden sijoitusriski on rinnastettavissa yhteissijoitusyritysten osuudenhaltijoiden sijoitusriskiin, eläkeoikeuksien ja -etuuksien määrää ei siis voida määritellä laajasti etukäteen kunkin osuudenhaltijan työnantajan palveluksessa työskentelyn keston ja palkan määrän perusteella. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 44 kohdassa, kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on tältä osin määrittää, riippuvatko eläkeoikeudet ja -etuudet pääasiallisesti asianomaisen eläkerahaston tekemien sijoitusten tuloksista.

49 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa pääasioissa kyseessä olevista eläkejärjestelmistä, että eläkeoikeudet ja -etuudet lasketaan lähtökohtaisesti viite-eläkkeen tai ansiotulojen sekä kunkin osuudenhaltijan työvuosien lukumäärän perusteella, että niiden taso ei riipu suoraan eläkerahaston sijoitusten tuloksista ja että eläkkeen tasoa ei toisaalta myöskään ole taattu. Strategisen katesuhteen avulla voidaan määrittää, voidaanko korotuksia myöntää osuudenhaltijoille ja missä määrin vai onko eläkeoikeuksia ja -etuuksia päinvastoin alennettava. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan sijoitusten tulokset heijastuvat eläkkeiden määrään. Lisäksi tappioiden riski ja ylijäämien mahdollisuus on hajautettu osuudenhaltijoille ryhmänä.

50 Näistä seikoista näyttää ilmenevän, että eläkeoikeuksien tai -etuuksien määrä määritellään suurelta osin etukäteen kunkin osuudenhaltijan työnantajan palveluksessa työskentelyn keston ja palkan perusteella. Lisäksi tämän määrän muuttaminen riippuu strategisesta katesuhteesta, joka määritellään muun muassa eläkesitoumusten nykyarvon perusteella. Vaikka kyseistä määrää voidaan alentaa tai korottaa ja vaikka korotusten myöntäminen rahoitetaan joissakin tapauksissa kokonaan eläkerahaston sijoitusten tuloksilla, sama määrä näyttää riippuvan useista tekijöistä, joista tärkein ei vaikuta olevan kyseisten eläkerahastojen tekemien sijoitusten tulos, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkistettava ottamalla huomioon kaikki kyseisten eläkesopimusten ominaispiirteet.

51 Sen määrittämiseksi, kantavatko pääasioissa kyseessä olevien eläkerahastojen osuudenhaltijat yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijoiden riskiin rinnastettavan sijoitusriskin, ei ole riittävää todeta, että osuudenhaltijat kantavat yksin tai ryhmässä riskin eläkerahaston tekemistä sijoituksista muiden henkilöiden tai yhteisöjen sijasta. Jos nimittäin näillä sijoituksilla on vain vähäinen vaikutus eläkeoikeuksien ja -etuuksien määrään, osuudenhaltijoille aiheutuva riski ei ole rinnastettavissa yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijoiden riskiin heidän siihen tallettamiensa varojen osalta.

52 Sitä vastoin silloin, kun sijoitusriskillä on merkittävä vaikutus eläkesopimukseen perustuvien eläkeoikeuksien ja -etuuksien määrään, merkitystä ei ole sillä, hajautetaanko tämä riski eläkerahaston osuudenhaltijoiden ryhmälle ja että sen vaikutus lieventyy tämän vuoksi. Tämä seikka on nimittäin seuraus varojen yhdistämisestä eikä estä sitä, että sijoitusriski vaikuttaa eläkerahaston yksittäisten osuudenhaltijoiden oikeuksiin.

53 Samoin on merkityksetöntä, kuinka monta vuotta osuudenhaltijan eläkeoikeudet ovat kertyneet tai onko eläkeoikeuksien kertyminen keskeytynyt tiettynä ajankohtana eläkerahaston osalta, kuten asiassa C-640/22 on tapahtunut. Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 46 kohdassa, merkitystä on ainoastaan sillä, kuinka eläkeoikeudet ja -etuudet kertyvät osuudenhaltijan eläkesopimuksen mukaan, ja sillä, missä määrin nämä eläkeoikeudet ja -etuudet riippuvat eläkerahaston sijoitusten tuloksista. Sillä, että eläkerahasto on lakannut olemasta tai että se on taloudellisen tilanteensa vuoksi velvollinen siirtämään varojaan toiselle yksikölle, ei ole vaikutusta siihen, kantavatko eläkerahaston osuudenhaltijat sijoitusriskin, paitsi jos tämä siirto merkitsee riskin siirtämistä kolmannelle yhteisölle.

54 Tämä voi päteä eläkerahaston konkurssiin, joka muodostaa kollektiivisen riskin, joka on erotettava eläkeoikeuksien ja -etuuksien määrän muuttamisen mahdollisuudesta. Tässä tapauksessa kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä, onko kyseistä eläkerahastoa varten otettu käyttöön jonkinlainen valtiontakaus tai jälleenvakuutusjärjestelmä, jotta se voi todeta, kantavatko osuudenhaltijat myös rahaston konkurssiriskin.

55 Ei myöskään ole poissuljettua, että se, että työnantaja on antanut tietylle ajanjaksolle vakuuden odotettavissa olevien eläkeoikeuksien kertymisestä, voi vaikuttaa eläkeoikeuksiin ja -etuuksiin, koska tällaisessa tapauksessa maksetut eläkemaksut voivat johtaa taattuun eläkkeen määrään riippumatta eläkerahaston tekemien sijoitusten tuloksista, mikä voisi sulkea pois vaaditun riskin olemassaolon. Jos tämä takuu ei kuitenkaan ole täydellinen, kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä, missä määrin sijoitusten tulokset vaikuttavat eläkkeiden kokonaismäärään.

56 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohtaa on tulkittava siten, että eläkerahaston, joka toteuttaa kollektiivisen eläkejärjestelmän nojalla eläkesopimuksen, jossa määrätään eläkeoikeuksista ja -etuuksista, joiden määrä – vaikka se olisi määritelty kunkin osuudenhaltijan viite-eläkkeen tai ansiotulojen ja työvuosien lukumäärän perusteella – voi tietyin edellytyksin vaihdella tämän eläkerahaston tekemien sijoitusten tulosten seurauksena, osuudenhaltijoiden voidaan katsoa kantavan sijoitusriskin vain silloin, kun tämä määrä riippuu pääasiallisesti näiden sijoitusten tuloksista. Tällaisen arvioinnin kannalta merkitystä ei ole osuudenhaltijan eläkeoikeuksien kertymisvuosien määrällä eikä sillä, että eläkeoikeuksien kertyminen keskeytyi tiettynä ajankohtana eläkerahaston osalta. Se, kannetaanko riski yksilöllisesti vai kollektiivisesti erityisesti konkurssitilanteessa, tai se, että työnantaja on antanut tietylle ajanjaksolle vakuuden odotettavissa olevien eläkeoikeuksien kertymisestä, ovat puolestaan merkityksellisiä tekijöitä mutta eivät kuitenkaan sellaisenaan ratkaisevia.

Asioissa C-640/22 ja C-644/22 esitetty toinen kysymys

57 Asioissa C-640/22 ja C-644/22 esittämällään toisella kysymyksellä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohtaa, luettuna verotuksen neutraalisuuden periaatteen valossa, tulkittava siten, että sen ratkaisemiseksi, voidaanko eläkerahastoon, joka ei ole yhteissijoitusyritys, soveltaa kyseisessä säännöksessä säädettyä vapautusta, on tällaiseen yritykseen vertaamisen lisäksi myös arvioitava,

onko eläkerahasto osuudenhaltijan oikeudellisen ja taloudellisen tilanteen kannalta rinnastettavissa muihin rahastoihin, jotka eivät ole yhteissijoitusyrityksiä mutta joita pidetään asianomaisessa jäsenvaltiossa kyseisessä säännöksessä tarkoitettuina erityisinä sijoitusrahastoina.

58 Tämän tuomion 38 ja 41 kohdasta ilmenee, että kyseistä vapautusta soveltaessaan jäsenvaltioiden on käsiteltävä rahastoja, jotka ovat yhteissijoitusyrityksistä annetussa direktiivissä tarkoitettuja yhteissijoitusyrityksiä, erityisinä sijoitusrahastoina ja että erityisinä sijoitusrahastoina on pidettävä myös rahastoja, jotka eivät ole kyseisessä direktiivissä tarkoitettuja yhteissijoitusyrityksiä mutta jotka suorittavat samoja liiketoimia tai joilla on ainakin vastaavia piirteitä näiden yritysten kanssa siinä määrin, että ne kilpailevat niiden kanssa.

59 Vaikka arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa säädettyä vapautusta on tulkittava suppeasti, verotuksen neutraalisuuden periaate ja tavoite sijoittajien sijoitusyritysten avulla harjoittaman arvopaperisijoittamisen helpottamisesta edellyttävät, että vapautukselle annetaan täysi vaikutus (ks. vastaavasti tuomio 17.6.2021, K ja DBKAG, C-58/20 ja C-59/20, EU:C:2021:491, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

60 Verotuksen neutraalisuuden periaatteen vastaista on erityisesti se, että samankaltaisia ja siis keskenään kilpailevia tavaroita tai palveluja kohdellaan arvonlisäverotuksessa eri tavalla (ks. vastaavasti tuomio 3.2.2022, Finanzamt A, C-515/20, EU:C:2022:73, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

61 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Staatssecretaris van Financiënin kirjeen mukaan verohallinnon on kohdeltava tiettyjä eläkerahastoja, jotka toteuttavat eläkemaksusopimuksia, arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa tarkoitettuina erityisinä sijoitusrahastoina.

62 Kyseisessä kirjeessä Staatssecretaris van Financiën katsoi, että yksilöllinen maksupohjainen eläkejärjestelmä on erityinen sijoitusrahasto lähinnä sillä perusteella, että tällaisessa eläkejärjestelmässä osuudenhaltijat kantavat sijoitusriskin. Lisäksi tiettyjä kollektiivisia maksupohjaisia eläkemaksujärjestelmiä voidaan myös pitää erityisinä sijoitusrahastoina, kun eläkeoikeudet kertyvät vastaavalla tavalla kuin tällaisten oikeuksien kertyminen yksilöllisessä maksupohjaisessa eläkejärjestelmässä.

63 Tässä yhteydessä eläkerahaston osuudenhaltija on keskivertokuluttaja, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa. Nyt käsiteltävässä asiassa kyseisen tuomioistuimen on siis suoritettava konkreettinen tutkimus sen määrittämiseksi, ovatko pääasioissa kyseessä olevan kaltaisen eläkerahaston toteuttamien eläkesopimusten nojalla saadut eläkeoikeudet, jotka ennakkoratkaisupyynnön mukaan ovat ”eläke-etuuksia koskevia sopimuksia”, rinnastettavissa jäsenvaltion arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa tarkoitetuksi erityiseksi sijoitusrahastoksi katsoman eläkerahaston, jolle on ominaista erityisesti se, että osuudenhaltijat kantavat sijoitusriskin, toteuttamaan ”maksupohjaisen” eläkesopimuksen nojalla saatuihin eläkeoikeuksiin.

64 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen asioissa C-640/22 ja C-644/22 on vastattava, että arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohtaa, luettuna verotuksen neutraalisuuden periaatteen valossa, on tulkittava siten, että sen määrittämiseksi, voidaanko eläkerahastoon, joka ei ole yhteissijoitusyritys, soveltaa kyseisessä säännöksessä säädettyä vapautusta, on tarpeen paitsi verrata eläkerahastoa tällaiseen yhteissijoitusyritykseen myös arvioida, onko eläkerahasto, kun

otetaan huomioon osuudenhaltijan oikeudellinen ja taloudellinen tilanne siihen nähden, rinnastettavissa muihin rahastoihin, jotka eivät ole yhteissijoitusyrityksiä mutta joita kyseinen jäsenvaltio pitää tässä säännöksessä tarkoitettuina erityisinä sijoitusrahastoina.

Oikeudenkäyntikulut

65 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) **Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY 135 artiklan 1 kohdan g alakohtaa**

   on tulkittava siten, että

   eläkerahaston, joka toteuttaa kollektiivisen eläkejärjestelmän nojalla eläkesopimuksen, jossa määrätään eläkeoikeuksista ja -etuuksista, joiden määrä – vaikka se olisi määritelty kunkin osuudenhaltijan viite-eläkkeen tai ansiotulojen ja työvuosien lukumäärän perusteella – voi tietyin edellytyksin vaihdella tämän eläkerahaston tekemien sijoitusten tulosten seurauksena, osuudenhaltijoiden voidaan katsoa kantavan sijoitusriskin vain silloin, kun tämä määrä riippuu pääasiallisesti näiden sijoitusten tuloksista. Tällaisen arvioinnin kannalta merkitystä ei ole osuudenhaltijan eläkeoikeuksien kertymisvuosien määrällä eikä sillä, että eläkeoikeuksien kertyminen keskeytyi tiettynä ajankohtana eläkerahaston osalta. Se, kannetaanko riski yksilöllisesti vai kollektiivisesti erityisesti konkurssitilanteessa, tai se, että työnantaja on antanut tietylle ajanjaksolle vakuuden odotettavissa olevien eläkeoikeuksien kertymisestä, ovat puolestaan merkityksellisiä tekijöitä mutta eivät kuitenkaan ole sellaisenaan ratkaisevia.

2) **Direktiivin 2006/112 135 artiklan 1 kohdan g alakohtaa, luettuna verotuksen neutraalisuuden periaatteen valossa,**

   on tulkittava siten, että

   sen määrittämiseksi, voidaanko eläkerahastoon, joka ei ole siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittava yritys (yhteissijoitusyritys), soveltaa kyseisessä säännöksessä säädettyä vapautusta, on tarpeen paitsi verrata eläkerahastoa tällaiseen yhteissijoitusyritykseen myös arvioida, onko eläkerahasto, kun otetaan huomioon osuudenhaltijan oikeudellinen ja taloudellinen tilanne siihen nähden, rinnastettavissa muihin rahastoihin, jotka eivät ole yhteissijoitusyrityksiä mutta joita kyseinen jäsenvaltio pitää tässä säännöksessä tarkoitettuina erityisinä sijoitusrahastoina.

Allekirjoitukset